

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Випуск 10

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Збірник наукових праць

Частина 3

№ 10, 2014

ББК 74.580.2

УДК 371.13

П 78

ISSN 2307-4914

Problemi pidgotovki suchasnoho vchitelâ

Probl. pidgot. suchas. vchitelâ

Науковий збірник. Виходить 2 рази на рік.
Заснований у 2010 році. Засновник: Уманський державний
педагогічний університет імені Павла Тичини.
Ресстраційне свідоцтво КВ № 17132–5902Р від 08.10.2010 р.

Науковий збірник входить до нового Переліку фахових видань України
(Бюлетень ВАК України № 4, 2011 р.),
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук
(постанова президії ВАК України від 23 лютого 2011 р., № 1–05/2)

Редакційна колегія:

Побірченко Н. С. (*головний редактор*), Ярошинська О. О. (*заступник головного редактора*), Свтух М. Б., Коберник О. М., Кузь В. Г., Луговий В. І., Мартинюк М. Т., Пашенко Д. І., Сивачук Н. П., Ярошенко О. Г.

Рецензенти:

Адаменко О. В., доктор педагогічних наук, професор Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, декан факультету допрофесійної підготовки

Олексюк О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики музичної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, головний науковий співробітник відділу ТМГО Інституту вищої освіти АПН України

*Рекомендовано до друку вченою радою
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини
(протокол № 3 від 20 жовтня 2014 р.)*

П 78 Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (*гол. ред.*) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – Випуск 10. – Частина 3. – 304 с.

ББК 74.580.2

У науковому збірнику розкриваються результати досліджень у галузі педагогічної освіти в Україні, здійснюється інформування суспільства про дослідження проблем підготовки сучасного вчителя. Призначений для докторантів, аспірантів, викладачів загальноосвітніх та вищих навчальних закладів, усіх тих, хто цікавиться проблемами професійної педагогічної підготовки.

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2014

ЗМІСТ

ДИДАКТИКА ТА МЕТОДИКА

Юрій Афанасьєв Мистецька освіта: питання ефективності та художньо-естетичного розвитку	7
Ігор Бонь Формування творчої особистості у процесі навчання	15
Олена Васильківська Пластичне вирішення площинних форм в графічному дизайні засобами квілінгу	22
Людмила Гаврілова Реалізація сучасних вимог до електронних навчальних засобів у мультимедійних підручниках з історії музичного мистецтва	29
Владислав Гусак, Тетяна Крешна Перспективи застосування методу музикотерапії в процесі професійного становлення педагогів-музикантів	35
Павло Косенко Членування мелодії за аналогією зі словесною мовою як допоміжний засіб опанування інструментального виконавського мистецтва	41
Микола Курач, Степан Шабага Компоненти педагогічної концепції формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій	49
Ольга Кутова Інтегроване використання мистецтва у практичному досвіді викладача вищого навчального закладу	54
Лідія Лимаренко Закономірності використання синтезу мистецтв у виставах студентського театру	60
Тетяна Медвідь Значущість дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» в системі підготовки майбутніх хореографів	66
Наталія Мельничук Формування рефлексивних умінь в контексті методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови	72
Вадим Михальчук Дефінітивні та функціональні аспекти дослідження художніх галерей у вимірі динаміки освіти	77

Олена Васильківська

ПЛАСТИЧНЕ ВИРІШЕННЯ ПЛОЩИННИХ ФОРМ В ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ ЗАСОБАМИ КВІЛІНГУ

Розглянуто особливості пластичної розробки площинних форм із застосуванням техніки квілінгу. Здійснено аналіз існуючих видів квілінгу та їхньої ролі у проектуванні сучасних об'єктів графічного дизайну. Запропоновано класифікацію квілінгу за графічним вирішенням вихідної площинної композиції для впровадження у навчальний процес. Визначено необхідність проведення подальших досліджень технологій ручної творчості для ефективного застосування у сучасному проектно-графічному моделюванні.

Ключові слова: *дизайн, квілінг, дизайн-освіта, практичне навчання.*

Сучасний дизайн, як і будь-яка галузь мистецтва, ґрунтується, головним чином, на традиційних техніках і технологіях. Проте створення оригінальних проектів у сучасному графічному дизайні передбачає розширення інструментальної бази шляхом застосування технологій споріднених видів мистецтва. Все частіше проектувальники при виконанні розробок в ручному режимі звертаються до ремісницьких джерел, прадавніх та сучасних технік ручних робіт (handmade), їхнього змішування. Разом з тим, для оптимального застосування цих технологій є необхідність їхнього чіткішого термінологічного визначення та систематизації з точки зору вирішення дизайнерських проектних задач.

Упорядкування накопиченого досвіду дозволить вирішити декілька задач у процесі підготовки студентів спеціальності «Дизайн»: полегшити передання знань та формування вмінь і навичок, сприяти розвитку у студентів творчої спостережливості та нетривіального бачення прихованих резервів суміжних галузей дизайнерського мистецтва, точніше передавати зміст і характер створюваного образу та коректніше визначати технологію виконання конкретного завдання. Вирішення зазначених задач спрямоване на розвиток і удосконалення інструментальної та методичної бази навчального процесу, оскільки сприяє формуванню теоретичного підґрунтя для практичної підготовки студентів.

Численні методи ручної творчості (квілінг, скрапбукінг, буккарвінг (різьблення по книгам), кірігамі, орігамі тощо) зазнали останнім часом помітного розвитку завдяки появі сучасних доступних матеріалів та поширенню інформації в мережі інтернет. Ці методи все активніше й успішніше застосовують найвідоміші дизайнери-графіки. Проте, саме недосконалість інформаційно-методичної бази гальмує впровадження цих

технологій у навчальний процес сучасного навчального закладу [1. с. 562].

У зв'язку з тим, що нетрадиційні техніки й технології виконання творчих проєктів все частіше й глибше проникають у сферу професійного графічного дизайну, різними авторами здійснюються спроби приборкати усе різноманіття методів. Проте, помітна схильність орієнтуватися на споживацький рівень задля проведення окремих майстер-класів без узагальнення існуючих відомостей. Слід зазначити, що численні публікації й дослідження щодо особливостей застосування техніки квілінгу носять однобокий характер, оскільки ретранслюють фрагменти історії його виникнення, містять рекомендації щодо вибору матеріалів і інструментів, та основний стандартний набір методик виконання окремих елементів (примітивів) або завершених робіт.

Це пов'язане зі стереотипним ставленням до технік ручної творчості як до розвивально-розважальних елементів хобі для дітей та дорослих. Разом з тим, саме handmade технології утримують потужний потенціал для застосування у професійному графічному дизайні, що доведено численними проєктами авторитетних дизайнерів-графіків. Отже, для ефективнішого застосування необхідна переоцінка цих технологій як потужного джерела нових дизайнерських рішень та проведення теоретичних досліджень щодо визначення їхніх принципів та ролі у формуванні структури проєкту. Іншими словами, сучасний рівень розвитку проєктування вимагає переведення технік ручної творчості з когорти суто дозвілєвих практичних робіт до технологій сучасного дизайну, як це відбулося з теорією згину у паперопластиці [2].

Тому основною метою статті є апіорний аналіз та систематизація видів пластичного вирішення площинних композицій із застосуванням техніки квілінгу для проєктно-графічного моделювання.

Відомо, що квілінг, або паперокручення (від англ. *quilt* – пташине перо) – це створення композицій із закручених у щільну спіраль вузьких смужечок паперу. Сьогодні квілінг в українській мові ще називають «паперокрученням» або «паперовою філігранню» завдяки схожості з закручуванням металеві нитки або проволочки у готові вироби з витонченою фактурою. По суті, технологія плаского або площинного квілінгу полягає не тільки у скручуванні паперових смужок у спіраль, але й подальше закріплення їх на підготовленій площині за допомогою клею. Фактично, цей вид творчості належить до аплікації, на відміну від якої фіксування елементів композиції здійснюється не по всій площині поверхні, а торцем пласкої смужки паперу. Тому не випадково зустрічається визначення квілінгу як техніки торцевої аплікації, що нерідко поєднується з елементами класичної аплікації з пласкими елементами, яка є однією з найвиразніших технік змінення пластичних властивостей площинної композиції (рис. 1).

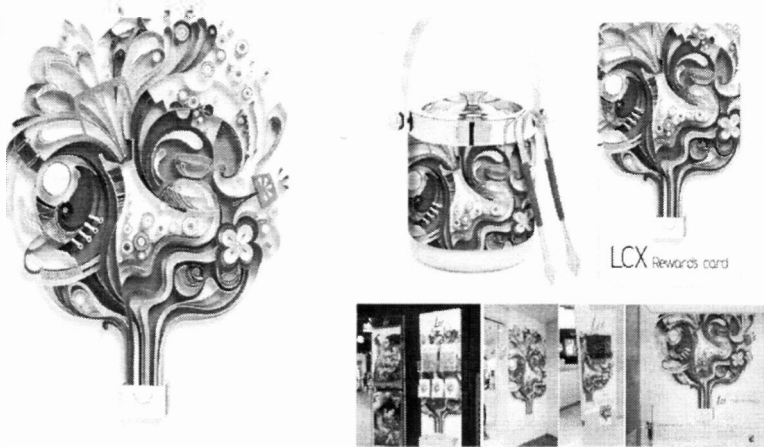

Рис. 1. Поєднання квілінг та аплікації в розробці елементів фірмового стилю (Юлія Бродська)

Як зазначалося вище, існують спроби в цілому систематизувати наявні відомі види паперокручення за різними ознаками, наприклад, [3; 4]:

- за об'ємом (плаский, напівоб'ємний, 3D або об'ємний);
- за кольоровим вирішенням (монохромний, чорно-білий, різнобарвний),
- за школою/стилем (корейська, європейська);
- за відображенням об'єктів (фантазійний, геометричний, абстрактний, натуралістичний);
- за прийомами (на ролах, петельчатий, контурний (силуетний, графічний), біхайв, змішаний);
- за видами створюваних об'єктів (топіарі, листівки, панно й картини, шкатулки, фігурки) тощо.

З наведеного переліку цілком очевидно, що не всі групи сформовані коректно, і кожне з угруповань вимагає детального розгляду. Разом з тим, з точки зору дизайн-технологій поділ видів квілінгу щодо створення площинних та об'ємних видів композиції є цілком виправданим. Зупинимось на розгляді лише площинних форм, як базових і найчастіше створюваних у графічному дизайні.

Квілінг як дозвілєва техніка передбачає створення пластичних примітивів з наступним заповненням внутрішнього простору задуманої площинної або просторової композиції. При цьому фактурно-пластичне вирішення носить здебільшого випадковий характер. У дизайні в процесі проектно-графічного моделювання фактурному або рельєфному вирі-

шенню завжди передує пошук композиційного вирішення на площині з наступним виконанням у матеріалі.

Загальновідомо, що пластичні засоби композиції відрізняються від графічних засобів тим, що форма розвивається не у двох, як на площині, а у трьох напрямках: по горизонталі, по вертикалі й у глибину (або у висоту). При цьому окремі елементи композиції виступають над поверхнею або під неї, утримуючи зоровий зв'язок з основною площиною. В результаті утворюється неймовірне різноманіття пластичних форм від гладких, глянцевих до об'ємних. Ці форми, в свою чергу, мають безліч проміжних станів, основними з яких є текстура, фактура й рельєф. При цьому фактура займає проміжне становище між гладко поверхнею і рельєфом, оскільки має виступаючі елементи, розмір і кількість яких може наближати її до обох станів [5, с. 54–55].

Аналізуючи техніку квілінгу стає очевидним, що вона дає можливість змінити фактуру поверхні за рахунок розвитку лінійних елементів, якими є торець паперових смужок, у третьому напрямку, у висоту. Отже, базовими елементами композиції, з яких утворюються структури квілінгу є лінійно-пластичні форми. Таким чином, розгляд різноманіття структур, які можна створити за допомогою квілінгу, можна звести до аналізу графічних композиційних засобів, а саме до її лінійних елементів.

Лінійно-пластичні форми в графічному дизайні є найактивнішим і найвиразнішим елементом, оскільки поряд з широким спектром форм, в залежності від матеріалу виконання, можуть мати різну масу й різний характер структур. За великої кількості лінійних елементів у композиції, вони можуть наближатись настільки, що візуально утворюватимуть площинні форми. Всі ці властивості лінійних форм можуть стати основою осмисленого керування характером пластичних форм, які утворюють фактуру поверхні при застосуванні техніки квілінгу.

Зважаючи на те, що в результаті паперокручення утворюються, головним чином, лінійні форми криволінійного характеру, то їхні основні функції в композиції можна визначити таким чином:

- обмежувальні (контурні лінії);
- фактурні (розріджена лінійна структура, штриховка);
- площинні (щільна лінійна структура, утворення плями).

Контурні лінії, що обмежують частину простору аркуша, у квілінгу частіше застосовуються для створення ефекту порожніх форм, відокремлення форми й контрформи або підсилення частини композиції у поєднанні з іншими видами площинної аплікації (рис. 2).

Рис. 2. Контурний квілінг у плакатній графіці

Фактурні лінійні форми є найхарактернішими й найулюбленішими у техніці квілінгу, оскільки дозволяють відтворити характер різних видів штриховки: паралельної, контурної, перехресної, хвилястої, каракулеподібної, дртоподібної тощо. Скручені у спіраль смужечки паперу утворюють пластичні форми, які здатні відтворювати штриховку різного напрямку й різної щільності. Більше того, закручені смужки фіксуються за допомогою клею у замкнені геометричні форми або залишаються відкритими, а пластичність паперу дозволяє надавати їм різної форми за допомогою загинання на смужках кутів (рис. 3) [6, с. 16–28].

Площинні форми утворюються в результаті дуже щільного закручування та фіксування паперових смужок. Особливого характеру при створенні таких елементів надає застосування гофропаперу, який зберігає розріджену, полегшену структуру плями (рис. 4).

Поряд з означеними особливостями пластичних форм композиції, створених за допомогою техніки квілінг, слід звернути увагу на роль таких чинників, як світло (освітлення) й колір. На відміну від лінійних пластичних форм саме характер і напрямок освітлення дозволяє створювати візуально різний образ композиції, змінювати її характер з урахуванням напрямку руху глядача. При застосуванні фактурного квілінгу (штриховки) обов'язково слід звертати увагу на спрямування світла ритмізованим рухом торців паперових смужок.

Рис. 3. Фактурний квілінг з різною штриховкою в елементах фірмового стилю

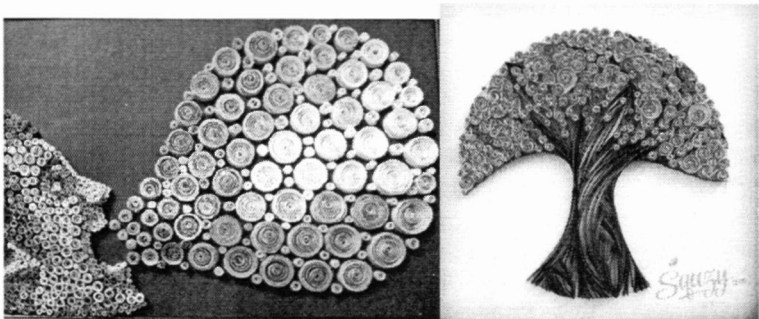

Рис. 4. Фактурно-пластична розробка композицій елементами площинного квілінгу

Особливу роль у техніці квілінгу відіграє колір паперових смужечок. Перпендикулярне розташування елементів квілінгу відносно базової поверхні при відповідному напрямі освітлення композиції відбиває на неї колір самої смужки. При цьому створюється ілюзія заповнення кольором простору між торцевими елементами. Застосування гри фактури, створеної папером, зі світлом і кольором дають можливість як для виділення окремих цілісних композиційних домінант, так і для акцентування у побудові композиції (див. рис. 1–3).

Розглянуті вище особливості пластичної розробки елементів композиції пояснюють зростаючу увагу графічних дизайнерів до цього виду мистецтва. Найвідомішою на пострадянському просторі є графік-дизайнер Юлія Бродська, з якою співпрацюють близько трьох дюжин відомих компаній, які використовують її мистецтво для просування своєї продукції. Серед них Nokia, Starbucks, Ferrero, Neiman Marcus, Target, Imaginary Foundation та інші. Середі клієнтів також і Google.

Отже, в результаті проведеного апріорного аналізу встановлено, що відомі й поширені практичні техніки й технології ручних видів мистецтва можуть суттєво розширити спектр інструментів для вирішення дизайнерських завдань, стати джерелом отримання нестандартних рішень, дозволити студенту сформувати авторську техніку для створення сучасного й затребуваного продукту. Разом з тим, для фахового впровадження та адаптації нових технологій у навчальний процес необхідна систематизація та формування теоретичної бази накопиченого досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильківська О. І. Професійна підготовка студентів-дизайнерів у процесі навчання роботів матеріалах / О. І. Васильківська // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір». – К. : КУ імені Б. Грінченка, 2012. – С. 560–566.
2. Joseph O'Rourke. How to Fold It The Mathematics of Linkages, Origami, and Polyhedra / Joseph O'Rourke. – Cambridge. New York : Cambridge University Press, Department of Computer Science, Smith College, 2011. – 177 с.
3. The Art of Paper Quilling. History Of Quilling. Basic Quilling Resources [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mypaperquilling.com>
4. Чарівний світ квілінгу (Quillingworld). Квиллинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vk.com/club60800935>.
5. Устин В. Б. Композиция в дизайне. Методические основы композиционно-художественного формирования в дизайнерском творчестве : учебное пособие / В. Б. Устин. – 2-е изд., уточненное и доп. – М. : АСТ: Астрель, 2007. – 239, [11] с. : ил.
6. Найс К. Рисунок тушью / Найс К. ; пер. с англ. ; худ. обл. М. В. Драко. – Мн. : ООО «Попурри», 2000. – 144 с. :ил. – (Серия «Школа рисования»).